

Novi pogled u monergetizam i monoteletizam.

Studija.

(Nastavak.)

Dr. Josip Marić.

2. Kristologija sv. Ćirila, patrijarke aleksandrijskoga († 444).

Povijest Crkve uopće, a napose povijest dogmi, svjedoči nam, da se u doba terminološke kristalizacije fundamentalnih dogmi, što su je izazivale heretičke afirmacije, vazda našlo umnih velikana, koji su se znali velikim svojim umom i snažnom svojom odlučnošću oprijeti heretičkim afirmacijama i udariti pravac toj kristalizaciji na osnovu svoje vjerske svijesti utvrđene naukom evanđelja i crkvene predaje tako, te je svijetlo božanske istine to jače izbijalo na vidjelo, što su ga bolje protivnici nastojali oslabiti — a i ukloniti iz sfere ljudskog bića.

Među takove velikane pripada i sv. Ćiril, patrijarka aleksandrijski. Kao što je Atanazije pobornik ortodoksije u borbi protiv arijanizma, tako je sv. Ćiril branitelj ortodoksije u borbi protiv racionalističkoga nestorijanizma.

Spomenuo sam u uvodu, da je glasovita unija, što ju je g. 633. Ciro, patrijarka aleksandrijski na temelju 9 članaka sklopio s velikom egipatskom monofizitskom sektom, bila povodom velikih kristoloških borbi na polju monoteletizma i monergetizma.²⁰ Ondje sam ujedno ustvrdio, da monoteletizam i monergetizam nijesu čedo sedmoga vijeka, kako se dosada općenito držalo, nego da potječu zapravo od sv. Ćirila, patrijarke aleksandrijskoga. Žestoke kristološke borbe, koje su se nadovezale na spomenutu aleksandrijsku uniju, zadnja su faza monoteletizma i monergetizma, koji već Severije, patrijarka antiohijski, brani početkom 6. vijeka kao dragocijenu baštinu od

²⁰ Bog. Smotra, 1917, sv. 3. str. 212.

sv. Ćirila, patrijarke aleksandrijskoga i Pseudo-Dionizija Aeropagite.³⁷

U potvrdu toga neka nam za sada posluži 6. članak ove unije: »Si quis non confitetur ex duabus naturis, id est, deitate et humanitate, unum Christum, unum Filium, unam Dei Verbi naturam incarnatam secundum sanctum Cyrillum... anathema sit.«³⁸ U 7. članku opet čitamo među inim: »Si quis unum dominum nostrum Jesum Christum in duabus considerari dicens naturis non eundem unum... ex Patre genitum Verbum... eundem incarnatum atque genitum ex... virgine Maria, sed alterum hunc noscit et alterum et non unum eundemque secundum sapientissimum Cyrillum in deitate perfectum et in humanitate eundem perfectum, ex hocque solo in duabus contemplandum naturis, eundem passum, et non passum secundum aliud et aliud, sicut idem sanctus Cyrillus ait: et patientem quidem humanitus carne, secundum quod homo est, permanentem vero impassibilem, ut Deum, in passionibus propriae carnis... anathema sit.«³⁹ A posljednji 9. članak veli: »Si quis non anathematizat scripta Theodoriti, quae sunt contra rectam fidem et sanctum Cyrillum... et si quis non suscipit scripta sancti Cyrilli, et maxime quae sunt contra Theodorum, Theodorum... et Nestorium... anathema sit.«⁴⁰

Nedvoumna je dakle istina, da se aleksandrijska unija od g. 633. osniva na velikom ugledu sv. Ćirila. To je i razumljivo, kada znamo, da su se uopće korifeji monofizitske sekte kao Dioskur i Timotej, patrijarke aleksandrijski, Severije, bivši patrijarka antiohijski i Filoksenes, biskup hierapoliski, pozivali na kristološke ideje sv. Ćirila u borbi protiv tobože nestorijanskoga karaktera nauke koncila kalcedonskoga.

K tomu treba bez ikakvoga oklijevanja da priznamo, da se sv. Ćiril služi monofizitističkim načinom govorenja. Razlog tomu najdublji je, kako ćemo poslije bolje vidjeti, što imade v a z d a pred očima nestorijansku herezu, te mu tako

³⁷ Ib., str. 216.

³⁸ Mansi, Concilia, sv. 11. str. 566.

³⁹ Mansi, Ib.

⁴⁰ Mansi, Ib., str. 568.

svaka misao odiše protunestorijanskim duhom. Izrazi „*ἐκ δύο φύσεων*“ pa „*μία φύσις τοῦ θεοῦ λόγῳ σεσαρωμένη*“, koje zahtijevaju egipatski monofizite za spomenute unije, termini su tehnici kristologije sv. Ćirila. I izraz „*ἐν δύο φύσεων*“, kojim se poslije poslužio koncil kalcedonski, dopuštao je doista sv. Ćiril tek za ljudsku kontemplaciju utjelovljene Riječi Božje. Aleksandrijski su monofizite tako daleko išli, te su držali, da smiju na osnovu kristoloških ideja sv. Ćirila prigrliti formulu Pseudo-Dionizija Aeropagite o jednom teandričkom djelovanju Kristovom te reći: »... eumdemque unum Christum et Filium, operantem Deo decibilia et humana una deivirili operatione (*μὴ θεανδρικῆ ἐνεργεία*)“.⁴¹

Valja dakle da budemo na čistu o kristološkim idejama sv. Ćirila. Treba da si razjasnimo, kako je to bilo moguće, da su se sirska, armenska, a napose egipatska monofizitita u borbi protiv kristološke nauke kalcedonskoga koncila o »dvije naravi« (*ἐν δύο φύσεων*) pozivali na kristologiju sv. Ćirila koju je više koncila svečano proglasilo ortodoksnom. Uzimamo li tačnu i jasnu sliku o kristologiji sv. Ćirila, biti će nam ona provodič i svijetlo na krčevitom tlu monoteletizma i monergetizma.

Sv. Ćiril, jedan je od najznamenitijih pisaca stare grčke crkvene književnosti. »An Einfluss«, veli Bardenhewer, »und Bedeutung in dogmengeschichtlicher Hinsicht hatte Cyrillus unter den griechischen Kirchenvätern ausser Athanasius nicht seinesgleichen.«⁴² Kristološka pitanja raspreda on u djelima, koja je pisao protiv nestorijanizma sve tamo od god. 429. U prvom redu spominjem pismo, što ga je upravo bio egipatskim monasima, među koje su se pojavili bili propagatori nestorijanskih ideja.⁴³ Na osobu Nestorijevu upravo je sv. Ćiril 3 pisma.⁴⁴ Posljednje između tih sastavljeno je na sinodi, koju je sv. Ćiril držao u Aleksandriji god. 430. U ovom pismu izlaže opširno svoju kristologiju i na koncu dodaje poznatih 12 anatema protiv Teodora iz

⁴¹ Mansi, lb. str. 566.

⁴² Patrologie, Freiburg, 1910, 3. izd. str. 232.

⁴³ Migne, P. gr. sv. 77. st. 9—40.

⁴⁴ Migne, P. gr. lb. st. 39—42; 43—50; 105—123.

Mopsuestije i Nestorija. Da dobije carski dvor za sebe, posvetio je 3 spisa osobama na dvoru; i to jedan spis caru Teodoziju, drugi njegovim dvjema sestrama Arkadiji i Marini, a treći carevoj starijoj sestri Pulheriji i ženi Eudokiji.⁴⁵ Kako već sam naslov tih spisa svjedoči (*Προσφωνητικοί περι τῆς ὁρθῆς πίστεως*), izlaže u njima sv. Ćiril pravu kristološku nauku. Sadržaj ovih spisa preradio je u svom dialogu o Kristovom utjelovljenju.⁴⁶ Protiv jedne zbirke Nestorijevih propovijedi napisao je djelo, u 5 knjiga.⁴⁷ Zatočen god. 431. izdao je „*Ἐπίλωσις τῶν δώδεκα κεφαλαίων*“, u kojem tumači i brani onih 12 anatemata, što ih je bio postavio protiv Nestorija.⁴⁸ Istu svrhu imade Ćirilova apologija pisana protiv orientalnih, t. j. sirskih biskupa,⁴⁹ te odgovor njegov na napadaje Teodoreteta iz Cira.⁵⁰ Kristološke ideje razvija još u raspravama „*Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγον τοῦ υἱοῦ πατρὸς*“,⁵¹ „*Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς*“,⁵² u dialogu „*Οὐ εἰς ὁ Χριστός*“,⁵³ te u pismu, što ga je poslao bio god. 433. antiohijskom patrijarki Ivanu nakon sklopljene unije s predstavnicima antiohijske crkve i njene bogoslovske škole.⁵⁴ Konačno su nam za poznavanje kristološke ideologije sv. Ćirila od velike važnosti apologije, u kojima on brani pomenutu uniju. Napominjem apologiju, što ju je on pisao biskupu Akaciju iz Melitene,⁵⁵ svome zastupniku u Carigradu,

⁴⁵ *Προσφωνητικοί περι τῆς ὁρθῆς πίστεως*. Migne, P. gr. sv. 76. st. 1133—1200; 1201—1335; 1336—1420.

⁴⁶ *Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς καὶ δι Χριστοῦ εἰς καὶ πόρις*. Migne, P. gr. sv. 75. st. 1189—1254.

⁴⁷ *Κατὰ τῶν Νεστορίων ἑσσημῶν πεντάβιβλος ἀντιθέσεις*. Migne, P. gr. sv. 76. st. 9—248.

⁴⁸ Migne, P. gr. sv. 76. st. 293—312.

⁴⁹ *Ἀπολογητικὸς ὑπὲρ τῶν δώδεκα κεφαλαίων πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους*. Migne, P. gr. sv. 76, st. 315—385.

⁵⁰ *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἐδῶπιον πρὸς τὴν παρὰ Θεοδορίου κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων ἀντιθέσεων*. Migne, P. gr. sv. 76, st. 386—452.

⁵¹ Migne, P. gr. sv. 75, st. 1413—1420.

⁵² Migne, lb. 1369—1412. Raspravu „*Περὶ τῆς τοῦ κελῶν ἐνανθρωπήσεως*“ što ju je prvi izdao kardinal Mai, nije napisao sv. Ćiril, nego Teodoret iz Cira. Isp. Bardenhewer, *Patrologie*, str. 233.

⁵³ Migne, lb. 1253—1362.

⁵⁴ Mansi, *Concilia*, sv. 5. st. 301—310.

⁵⁵ Migne, P. gr. sv. 77. str. 181—202.

svećeniku Eulogiju⁵⁶ i Succensusu, biskupu iz Diocezareje u Izauriji.⁵⁷

Tri su momenta, koja treba da imademo pred očima kod kristoloških tvrdnja Ćirila aleksandrijskoga. U prvom redu valja da posvetimo osobitu pažnju zasebnoj terminologiji, kojom se on posvuda služi dosljedno. K tomu ne smijemo nikada smetnuti s uma, da je Ćiril sva svoja kristološka djela pisao u najžešćoj borbi protiv nestorijanizma, u kojemu je nada sve gledao racionalizam, što ne poriče soterijološki karakter utjelovljenja Isusa Krista — a time i samo utjelovljenje. Napokon radi svoje terminologije dolazi u sumnju, da uči fuziju božanske i čovječje naravi u Kristu — i tako se on mora pred Nestorijancima od ove objede da brani.

Sv. Ćiril uzimlje naime izraze „φύσις“, „ὑπόστασις“ i „πρόσωπον“ u prave istom smislu. Izraz „φύσις“ ne označuje po njegovom sudu specifičke biti, po kojoj se jedno biće razlikuje od drugoga, nego konkretno, individualno biće, koje imade svoje vlastito bivstvovanje, neovisno od drugoga bića. Izraz „φύσις“ uzimlje on prema tomu u smislu subjekta osobe. Tako npr. protiv Teodoreta veli: „ὅτι . . . ἡ τοῦ Λόγου φύσις, ἤγουν ἡ ὑπόστασις, ὃ ἐστὶν αὐτὸς ὁ Λόγος, ἀνθρωπιὰ φύσει κατὰ ἀλήθειαν ἐνωθεῖς . . . εἰς ἓν Χριστὸς, ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος“.⁵⁸ Govoriti dakle poput Nestorijanaca, da su u Kristu „δύο φύσεις“, znači podijeliti, razdijeliti (διαμερῆναι, διακρίνειν, καταδιόσταναι) Krista, priznati u njemu dva različna odijeljena bića, t. j., bića koja zasebice (ἰδίᾳ, ἀνὰ μέρος, καταμόνας, ἰδικῶς) bivstvuju — dvije osobe dakle i time poreći utjelovljenje riječi Božje.⁵⁹ Prema toj svojoj terminologiji ne označuje sv. Ćiril čovječansku narav izrazom „φύσις“, budući da čovječanska narav ne bivstvuje za sebe, nego je svojinom Riječi Božje. Ono, što mi pimamo izrazom φύσις, t. j. specifičnu bit zove on „ἰδιότης ἢ κατὰ φύσιν“⁶⁰ ili „ποιότης φυσική“.⁶¹

⁵⁶ Migne, Ib. st. 223—229.

⁵⁷ Migne, Ib. st. 229—250.

⁵⁸ Migne, P. gr. sv. 76. st. 401.

⁵⁹ Migne, P. gr. sv. 75, st. 1385; sv. 76, st. 252, 397; sv. 77, st. 189, 192, 193, 225, 245.

⁶⁰ Migne, P. gr. 77, str. 241.

⁶¹ Migne, Ib. st. 193.

Zato uči sv. Ćiril, da je Isus Krist »jedna utjelovljena *φύσις* Riječi Božje« (*μία φύσις τοῦ θεοῦ Λόγον σεσαρκωμένη*).⁶² t. j. Riječ Božja, druga božanska osoba, koja je postala čovjekom. Sv. Ćiril se izrazu »*φύσεις*« prilagodio tek kasnije, kako ćemo vidjeti, ali samo toliko, koliko je za najljubše borbe braneći se morao Nestorijancima dokazivati, da i on priznaje stvarnu razliku između božanske i čovječanske Kristove naravi.

Glavna je ideja kristologije sv. Ćirila centralna je njena točka na osnovu riječi sv. Ivana: «Et Verbum caro factum est (*καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*)» očuvati apsolutnu jedinstvo i posvemašnju osobnu personalnu istovjetnost Riječi Božje i Isusa Krista za sve faze njegova života. Ovu antinestorijansku ideju sv. Ćirila susretamo u istaknutoj terminološkoj formi dosljedno sve do posljednje njegove detaljne kristološke tvrdnje.

Riječ Božja je u Kristu subjektom potpune božanske (*τέλειος ἐν θεότητι*) i potpune čovječanske naravi (*καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι*).⁶³ Sa sv. Ivanom vrlo rado nazivlje čovječansku narav izrazom *σὰρξ*. Protiv Doketa ističe, da je Krist imao doista pravo čovječje tijelo.⁶⁴ Krist nije tek poprimio čovjeka (*οὐχ... ἐπέλαβεν ἄρρωστον*), nego je u pravom smislu postao čovjekom (*γένετο ἀνθρώπος*).⁶⁵ Ovo tijelo nije bilo svojinom drugoga kojega bića, nego pravom svojinom Riječi Božje, upravo kao što je naše tijelo našom pravom svojinom.⁶⁶ Potpunost i cjelovitost čovječje naravi u Kristu brani sv. Ćiril protiv Apollinarista tvrdeći, da je Krist imao razumnu ljudsku dušu (*ἐψυχωμένην ψυχῆν νοεράν*),⁶⁷ koja je poput tijela također imala udjela u otkupljenju roda ljudskoga.⁶⁸

⁶² Migna, P. gr. 76, st. 1212. i na mnogo drugih mjesta.

⁶³ Migne, P. gr. sv. 75, 1220; sv. 77, st. 244.

⁶⁴ Migne, P. gr. sv. 74, str. 768; sv. 76, st. 1193.

⁶⁵ Migne, P. gr. 76, st. 408.

⁶⁶ *ὅσ γὰρ ἦν ἀλλότριον αὐτοῦ τὸ ἐνωθῆν αὐτῷ σῶμα, ... ἀλλ'... τοῦ Μονογενεοῦς ἴδιον ἦν, καὶ οὐχ ἕτερον τὸ σῶμα.* Migne, sv. 76, st. 20; sv. 77, 232, 302.

⁶⁷ ... *καὶ οὐκ ἄψυχον γε κατὰ τινάς, ἐψυχωμένην ψυχῆν νοεράν.* Migne, P. gr. 75, st. 1261, sv. 76, st. 396.

⁶⁸ Migne, P. gr. sv. 76, 1413.

Ujedinjenje se božanske i čovječanske naravi nije zbilo na račun ni jedne ni druge naravi. Riječi sv. Ivana: „καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο“ nemaju se ni na koji način shvatiti, kao da se božanska narav u Kristu pretvorila u čovječansku narav i obratno; ili da su se božanska i čovječanska narav u Kristu smiješale. »Wer mit Aufmerksamkeit« s pravom veli Rehrmann, »die Cyrillischen Schriften studiert, muss den Eindruck gewinnen, dass der Patriarch von Alexandria nichts mehr verabscheut, als in der Menschwerdung des Logos eine Vermischung des Göttlichen oder Vergottung des Menschlichen zu erblicken.«⁶⁹ Naravi su u Kristu ujedinjene, veli izriekom sv. Ćiril — a da se nije su niti jedna u drugu pretvorile (ἀτρέπτως) niti međusobno smiješale (ἀσυναζήτως) niti uopće ikako promijenile (ἀμεταβλήτως).⁷⁰

Neki su se oci služili izrazom *κρῆσις* da označe ujedinjenje Riječi Božje i njene čovječje naravi u Isusu Kristu. Sv. Ćiril to priznaje, ali veli, da su ovi oci tim izrazom imali na umu najuži, najtješnji vez, što postoji u Kristu između njegovoga božanstva i čovječanstva.⁷¹

Premda je Krist — ističe vazda sv. Ćiril — postao čovjekom, nije zato prestao biti pravim Sinom Božjim, pravim Bogom.⁷² Riječ je ostala što jest i nakon svoga ujedinjenja s tijelom.⁷³ Naravi se u Kristu nijesu smiješale, budući da je *φύσις* Riječi Božje nepromjenljiva (*ἀναλλοίωτος, ἀτρέπτως*)⁷⁴ i zato sve što je Riječi Božjoj svojstveno u koliko izlazi od Oca, ostaje njoj svojstveno i kao subjektu čovječje naravi.⁷⁵ Ako i jest Riječ postala čovjekom, ostala je ipak u naravi, slavi i sjaju božanstva.⁷⁶ Božanstvo ostaje u Kristu u osebini svoje naravi (ἐν ἰδιότητι καὶ κατὰ φύσιν) jednako kao i čovječanstvo.⁷⁷ Isus Krist je isto-

⁶⁹ Die Christologie des hl. Cyrillus von Alexandria, Hildesheim, 1902, tr. 343.

⁷⁰ Migne, P. gr. sv. 75, st. 1292; sv. 76, st. 320; sv. 77, st. 232, 303.

⁷¹ Migne, P. gr. 76, st. 33.

⁷² Migne, P. gr. 76, st. 34, 328.

⁷³ ... μετένηκε ... Λόγος, τοῦθ' ἄλλο ἐστὶν καὶ ἐνωθεῖσα σαρκί. Migne, P. gr. lb., st. 33.

⁷⁴ Migne, P. gr. lb. st. 320, 328, 396, 1340; sv. 77, st. 109.

⁷⁵ Migne, P. gr. sv. 75, st. 1245.

⁷⁶ Migne, P. gr. sv. 76, st. 129, 132, 328.

⁷⁷ Migne, P. gr. sv. 77, st. 241.

bitan *ὁμοούσιος* s Ocem s obzirom na svoje božanstvo kao što je s nama istobitan s obzirom na svoje čovječanstvo.⁷⁸

Prema tomu jedan je te isti Krist i pravi Bog i pravi čovjek. Ne smijemo u Kristu razlikovati jedno biće (*ἕτερος*) kao Sina Božjega od drugoga bića (*ἕτερος δὲ*) kao Sina, koji potječe od Davida. Jedan je te isti (*εἰς τὴν καὶ ὁ αὐτὸς*) bio prije utjelovljenja čista jednostavna Riječ Božja (*γυνὴς ἐν λόγος*), a poslije poroda od svete Djevice postao je utjelovljena Riječ Božja.⁷⁹ Nije slobodno reći, da se u Isusu Kristu jedan (*ἄλλος*) rodio od Oca, a drugi (*καὶ ἄλλος*) od majke u Betlehemu.⁸⁰ Ne valja lučiti u jednom Gospodinu Isusu Kristu zasebice čovjeka (*ἰδικῶς ἄνθρωπον*) i Boga zasebice (*θεὸν ἰδικῶς*).⁸¹ Kako da se oni zovu kršćanima, koji hoće da je drugo Krist, a drugo Riječ Božja.⁸² Valja ispovijedati, da je u Kristu jedan te isti Sin i Gospodin prije i poslije utjelovljenja.⁸³ Sv. Ćiril udara na aleksandrijskoj sinodi g. 430. anatemom svakoga (Nestorija), koji neće priznati, da je Krist Bog i čovjek zajedno. (*θεὸς ὁμοῦ τὴν καὶ ἄνθρωπος*).⁸⁴

Način, kojim su božanska i čovječanska narav ujedinjene u Isusu Kristu, nazivlje sv. Ćiril „*ἔνωσις φυσική, ἔνωσις κατὰ φύσιν, κατ' ὑπόστασιν, κατ' ὄψιν*“.⁸⁵ Nestorijanske izraze kao „*ἐνοίκησις*“ i „*συνάφεια*“, te njima slične zabacuje sv. Ćiril, jer da ne odgovara istini, da je Riječ Božja tek prebivala u čovječanskoj Kristovoj naravi (*ἐνοίκησις*) ili da je između Riječi Božje i čovječanske naravi vladao tek izvanjski snošajni vez (*συνάφεια*), koji se osnivao među inim na jednakom mišljenju, osjećanju, teženju, htijenju i djelovanju jednoga i drugoga elementa u Kristu.⁸⁶

Rezultat toga ujedinjenja jest jedan Sin, jedan Krist, jedan Gospodin, jedan te isti Bog i čovjek zajedno. Bu-

⁷⁸ Migne, P. gr. sv. 77, st. 172, 178. 192.

⁷⁹ Migne, P. gr. sv. 77, st. 308.

⁸⁰ Migne, P. gr. lb. st. 1061.

⁸¹ Migne, P. gr. sv. 75, st. 1385.

⁸² Migne, P. gr. sv. 76, st. 325.

⁸³ Migne, P. gr. lb. st. 328.

⁸⁴ Migne, P. gr. sv. 77, st. 120, 232, 1224.

⁸⁵ Migne, P. gr. 77, st. 120, sv. 76, st. 1453.

⁸⁶ Migne, P. gr. sv. 76, st. 33, 405, 407; sv. 77, st. 229.

dući da je Isus Krist božanska osoba, koja je postala čovjekom, a da se u sebi nije promijenila ni u čem, to je sv. Ćiril posve dosljedan svojoj terminologiji, kad veli, da je Isus Krist „*μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγος σασαρκωμένη*“. To je formula, kojom se on najradije služi, jer drži, da nam ona najbolje odaje ideju, što je ima na umu sv. Ivan, kada veli: „*Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*“

Sv. Ćiril je radi svoje terminologije došao u novi sukob s Nestorijancima. On se protiv Nestorijanaca digao bio u boj za ortodoksiju, a oni ga radi njegove terminologije objeđivali, da uči monofizitističku herezu u duhu Apolinarista. Tako je sv. Ćiril prispio u novu fazu svoje borbe, u kojoj čuti, da je prinuđen modificirati donekle svoju formulaciju kristoloških ideja. U tu svrhu ponavlja on svoju nauku o bitnoj, specifičnoj razlikosti između Riječi Božje i njene čovječanske naravi, te u tom smislu priznaje *τὰς φύσεις* u Kristu, ali s dodatkom, da su božanstvo i čovječanstvo bitno različiti i nepomiješani dijelovi jednoga te istoga Krista.

Riječ se Božja — kaže sv. Ćiril protiv Nestorija — bitno (*οὐσιωδῶς*) razlikuje od čovječanstva — uza sve to jedan je Krist (*ἐξ ἀμφοῖν*) iz božanstva i čovječanstva.⁸⁷ Oboje (*ἀμφω*), t. j. božanstvo i čovječanstvo nalazi se u istom u (*ἐν ταυτῷ*) Kristu i jedan (*εἷς τε*) Bog i čovjek jest Emanuel.⁸⁸ Sv. Ćiril odvrća na napadaje Nestorijeve, da su u Kristu istinski ujedinjene (*διαφορῶν*) različne *φύσεις*. Pored svega toga iz obadviju (*ἐξ ἀμφοτέρων*) jedan je Krist, jedan Sin. Ujedinjenjem nije iščeznula razlika *τῶν φύσεων* u Kristu.⁸⁹ Caru Teodoziju priznaje, da uči ujedinjenje nejednakih (*ἀνίσων*) i (*ἀνομοίων*) nesličnih *φύσεων*, ali ipak jednoga Krista, Gospodina Isusa, jednoga Sina i u njemu istomu (*ἐν ταυτῷ*) Boga i čovjeka zajedno.⁹⁰ Istu misao izražava sv. Ćiril istim riječima u svomu dialogu o utjelovljenju.⁹¹ U tom dialogu čitamo još, da je jedan te isti Krist sastavljen od potpunoga božanstva i čovječanstva (*ἐκ δυοῖν τελείων*).⁹² Ispovijedamo — piše sv. Ćiril protiv

⁸⁷ Migne, P. gr. lb. st. 61.

⁸⁸ Migne, lb. st. 131.

⁸⁹ Migne, P. gr. sv. 77, st. 45, 116.

⁹⁰ Migne, P. gr. sv. 76, st. 1157.

⁹¹ Migne, P. gr. sv. 75, st. 1207.

⁹² Migne, lb. st. 1220.

anatolskih biskupa — jednoga te istoga Sina, u kome se *φύσεις* nijesu smiješale (*ἀσυγχύτων τῶν φύσεων μενουσῶν*).⁹³ Jedan je Sin i jedna njegova *φύσις*, ako i jest postao čovjekom.⁹⁴

Spomenuo sam, da je Ćiril g. 433. sklopio uniju s patrijarkom antiohijskim Ivanom, predstavnikom nestorijanske antiohijske Crkve i njene bogoslovske škole.⁹⁵ Ispovijest vjere prihvaćena na toj uniji svjedoči, da je sv. Ćiril učio, da su u Kristu ujedinjene *δύο φύσεις*; da za to ispovijedamo jednoga Krista, jednoga Sina i jednoga Gospodina.⁹⁶

Akacije, biskup melitenski, prigovarao je sv. Ćirilu radi popustljivosti, kojom je išao u susret Antiohencima. Velimo — piše Ćiril Akaciju — da su se dvije *φύσεις* ujedinile (*ἴδιο γὰρ τῶν φύσεων ἔνωσιν γενέσθαι φάμεν*), ipak priznajemo jednoga Krista, jednoga Sina i jednoga Gospodina.⁹⁷ Poslije ujedinenja valja ispovijedati jednu *φύσις* jednoga, utjelovljena Sina, jednu utjelovljenu *φύσις* Riječi u kojoj božanstvo nije istovjetno s čovječanstvom s obzirom na svoju naravnu kakvoću (*ἐν ποιότητι φυσικῇ*).⁹⁸ Svećeniku Eulogiju i svome zastupniku u Carigradu ističe sv. Ćiril, da je drugo *φύσις* Riječi Božje, a drugo *φύσις* čovječanstva. Obadvije ujedinjene čine jednoga Krista, jednoga te istoga Sina, jednoga Gospodina, jednu utjelovljenu *φύσις* Božju. I čovjek sastoji od duše i tijela. (*ἐκ διαφόρων φύσεων*). Duša ujedinjena s tijelom čini jednu *φύσις* čovjeka. Gledati dakle i priznati u Kristu razliku *τῶν φύσεων* ne znači rastaviti, dijeliti jednoga Krista u dva.⁹⁹ U istom smislu piše sv. Ćiril i Succensusu, biskupu diocezarejskom u Izauriji: Čovječanska se narav razlikuje od božanstva, ako ona i jest svojinom božanstva. Možemo reći, da je u Kristu ujedinenje nastalo *ἐκ δύο φύσεων*. Poslije ujedinenja ne smije se rastavljati jedna *φύσις* od druge niti jedan Sin dijeliti u dva, nego treba ispovijedati jednoga Sina i jednu utjelov-

⁹³ Migne, P. gr. sv. 76, st. 368. Isp. Migne, P. gr. 75, st. 1386.

⁹⁴ Migne, lb. st. 1289, 1260.

⁹⁵ Bogosi. Smotra, 1917., sv. 3. st. 319.

⁹⁶ Migne, P. gr. sv. 77, st. 177.

⁹⁷ Migne, lb. st. 192.

⁹⁸ Migne, lb. st. 193.

⁹⁹ Migne, lb. st. 225.

Ijenu *φύσις* Riječi Božje. Čovjek je sastavljen od duše i tijela; i u čovjeka gledamo *δύο φύσεις*: jedna je *φύσις* tijela a druga duše, ali iz obojega (*ἐξ ἀμφοῖν*) ujedinijenjem nastaje jedan čovjek. Dakle za to što je čovjek sastavljen *ἐκ δύο φύσεων*, ne smijemo ga dijeliti u dva čovjeka, nego reći, da je jedan te isti čovjek sastavljen (*κατὰ σύνθεσιν*) od duše i tijela.¹⁰⁰ Malo niže veli u istom pismu, da je *φύσις* Riječi Božje ostala u Kristu u osebini svoje naravi (*ἐν ἰδιότητι τῇ κατὰ φύσιν*) kao i njegovo čovječanstvo. Riječ Božja ujedinjena s čovječanstvom upućuje nas na jednu utjelovljenu *φύσιν* Sina.¹⁰¹ Vele — piše sv. Ćiril u drugom pismu *Succensusu* — da je u Emanuelu *φύσις* božanstva i čovječanstva. Ali čovječanstvo je svojinom Riječi Božje (*ἰδίᾳ τοῦ Λόγου*) i s njome jedan se misli Krist.¹⁰² Iza spomenute unije piše sv. Ćiril i papi Ksistu (432.—440.). Od toga pisma sačuvao nam se tek jedan mali odlomak, u kome ističe, da se Bog postavši čovjekom ni u čem nije promijenio, da je jedan Krist u božanstvu i čovječanstvu (*ἐν ἀμφοῖν*) i od božanstva i čovječanstva (*ἐξ ἀμφοῖν*).¹⁰³

Teodoret, biskup iz Cira i anatolski biskupi napose su spočitavali sv. Ćirilu spomenute izraze, kojima se on služio, da označi način, kako su se božanska i čovječanska narav ujediniile u Kristu. Teodoret je dokazivao sv. Ćirilu, da *ἔνωσις κατ' ὑπόστασιν* ne znači drugo, nego da se božanski element u Kristu smiješao s čovječanskim.¹⁰⁴ Sv. Ćiril odvrća: rečenim izrazom hoće da kaže, da je isključeno u Kristu ujedinijenje božanske i čovječanske naravi u pukom moralnom, akcidentalnom i relativnom smislu, kako to vele Nestorijanci; da se *φύσις* ili *ὑπόστασις* Riječi, t. j. sama Riječ u istinu (*κατὰ ἀλήθειαν*) ujediniila s čovječanskom naravi, a da se s njome nije pomiješala tako, te je jedan te isti Krist i Bog i čovjek.¹⁰⁵ Anatolski biskupi su

¹⁰⁰ Migne, lb. st. 232—233.

¹⁰¹ Migne, lb. st. 241.

¹⁰² Migne, lb. st. 245.

¹⁰³ Migne, lb. st. 288.

¹⁰⁴ Migne, P. gr. sv. 76, st. 400.

¹⁰⁵ Migne, P. gr. 76, st. 401, sv. 76, st. 408, 1300. sv. 77, st. 45. . . . *εἰς νοεῖται καὶ ἔστι Χριστὸς, ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος*. Migne, P. gr. sv. 76, st. 401.

sv. Ćirila objeđivali s apolinarizma radi izraza *καθ' ἑνώσειν φυσικήν*, što ga je on upotrijebio u svom trećem anatemu protiv Nestorija. S Apolinarom — veli sv. Ćiril — nemamo ništa zajedničkoga. Božanstvo se ujedinilo s božanstvom tako, te je iza utjelovljenja jedan Krist, jedan Sin i jedan Gospodin.¹⁰⁶ U istom smislu brani sv. Ćiril izraz *καθ' ἑνώσειν φυσικήν* i protiv Teodoretta.¹⁰⁷

Izrazi dakle *καθ' ἐπόστασιν*, *καθ' ἑνώσειν φυσικήν* i *καθ' οὐσίαν* označuju prema nauci sv. Ćirila pravo, zbiljsko ujedinjenje, t. j. takovo ujedinjenje, koje nosi sobom jedno biće u ontološkom smislu riječi, jedno konkretno individualno biće, koje imade vlastito svoje bivstvovanje, neovisno od drugoga bića. Ujedinjenje to jest osobno ili hipostatsko ujedinjenje, kako uči kalcedonski koncil od g. 451., kojemu je kao tessera fidei izraz *καθ' ἐπόστασιν*.

Moderni neki pisci, kao npr. Schwane,¹⁰⁸ Pohle,¹⁰⁹ Rehrmann¹¹⁰ i drugi drže, da izraz *καθ' ἐπόστασιν* nije za doba Ćirilove imao u formalnom smislu onaj sadržaj, što su ga imali na umu oci kalcedonskoga koncila. Držim, da je to mnijenje neispravno. Uzmemo li na um, da je sv. Ćiril uzimao izraz *φύσις* za subjekt, osobu, te da je on u stvarnu razliku božanske i čovječanske naravi vazda napose isticao apsolutnu jedinstvo i posvemašnju istovjetnost osobe Riječi Božje i Isusa Krista za sve faze njegova života, moramo priznati, da je sv. Ćirilu baš u formalnom smislu značio izraz *καθ' ἐπόστασιν* isto, što i nama znači iza kalcedonskoga koncila.

Ova cijela faza nove borbe, u koju je sv. Ćiril zapao radi svoje terminologije, svjedoči nam, da je on donekle modificirao svoju formulaciju kristoloških ideja. Da se ograđi protiv monofizitističkoga poimanja, te da pokaže, kako i on jasno uči bitnu, specifičnu razliku između božanskoga i čovječanskoga elementa u Kristu, prilagodio se kri-

¹⁰⁶ Migne, P. gr. sv. 76, st. 332.

¹⁰⁷ Migne, lb., st. 404., 410.

¹⁰⁸ Dogmengeschichte, Freiburg 1895, sv. 2, str. 343.

¹⁰⁹ Lehrbuch der Dogmatik, Paderborn 1912, 5. izd. sv. 2., str. 60.

¹¹⁰ Die Christologie des hl. Cyrillus von Alexandria, Hildesheim, 1902 tr. 319—320.

stošloškoj formulaciji svojih protivnika i počeo priznavati „*ὄνο φύσει*“ kao konstitutivne stvarno različite i nepomiješane elemente u Kristu. Što se opet tiče rezultata ovih ujedinjenih elemenata u Kristu, tu ostaje vjeran svojoj formuli „*μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγον σεσαρκωμένη*“, jer drži, da ta formula najbolje brani protiv Nestorijanaca granice ortodoksne kristologije.

Sv. Ćiril izvodi protiv Nestorijanaca iz svojih kristoloških tvrdnja veoma važne dogmatske zaključke. Isus Krist je — zaključuje sv. Ćiril — pravi Sin Božji. Zato pripada Kristu i u ljudskoj naravi isto poštovanje, klanjanje kao i Gospodinu Bogu.¹¹¹ Bog je — veli nadalje sv. Ćiril — postao čovjekom, za nas trpio i umro na križu. Po nauci Nestorijanaca još nijesmo otkupljeni, jer puki čovjek nije kadar Bogu dati prave zadovoljštine i tako nas s njime izmiriti.¹¹² Prema tomu se majka Kristova ima zvati Bogorodicom (*θεοτόκος*), jer je tijelo, što ga je dala Kristu, pravom svojinom Riječi Božje.¹¹³ Svoje tijelo obasjala je Riječ slavom božanske energije.¹¹⁴ Čovječanskoj je naravi Kristovoj pala u dio moć uskrišenja (*ζωοποιός*) u koliko je bila sjedinjena *κατὰ φύσιν* sa »životom« t. j. sa Riječju Božjom.¹¹⁵ (Nastavit će se.)

¹¹¹ Migne, P. gr. sv. 75, st. 332, 1407, 1408; sv. 76, st. 97, 101, 104, 109.

¹¹² Migne, P. gr. sv. 75, st. 1268, 1273; sv. 76, st. 236, 452, 1268, 1292, 1293, 1296, 1384; sv. 77, st. 37, 120, 988.

¹¹³ Migne, P. gr. 76, st. 17, 18, 28, 37—38, 40, 320, 393, 1205; sv. 77, st. 21, 48, 104, 117, 120, 126, 776, 777.

¹¹⁴ *Παρά δ' ὄν ὁμῶς ἰδεῖν, χαριζόμενον μὲν ἐν ἰδίᾳ σαρκὶ τῆς θεοπροποδῆς ἐνεργείας εἶν ὁδξαν . . .* Migne, P. gr. sv. 75, st. 1241.

¹¹⁵ *καὶ . . . ζωοποιός γέγονε τοῦ Σοτήρος ἡ σὰρξ. ἅτε δὴ τῆ κατὰ φύσιν ἡνωμένη ζωῆ, τῆ ἐκ Θεοῦ δηλονότι Λόγου.* Migne, P. gr. 73, st. 577.

